

*Ярослав СЛУТИЙ,
Юрій КОРОЛЬ
(Дрогобич)*

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Педагогічна проблема формування критичного мислення у процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти, знаходить відгук у працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Зацікавлення педагогічної громадськості цією проблемою є досить високим, оскільки її актуальність на сьогодні стала особливо високою, коли у світі та в Україні почали говорити про необхідність формування і розвитку soft skills, або так званих м'яких навичок, на всіх етапах допрофесійної та професійної підготовки людини до життя і діяльності в сучасному, багатозадачному та швидкозмінному світі, а також про такий сучасний тренд в освіті, як її софтизація.

Сьогодні триває пошук способів розвитку мислення, що відповідають рівню XXI ст. Основні методичні інновації власне й пов'язані із застосуванням активних, інтерактивних або діалогових методів навчання, спрямованих на переорієнтацію діяльності викладача з інформаційної на організаційну. По суті, це звернення до найбагатшого досвіду вітчизняної та зарубіжної педагогіки, його модернізація. Необхідні такі технології, які сприятимуть пізнавальній самостійності студентів. На наш погляд, ефективними є практико-орієнтовані педагогічні технології, що сприяють глибокому засвоєнню змісту, підвищенню самостійності в пізнавальній діяльності, розвитку критичного мислення, характерними особливостями якого є аналітичність, логічність, організованість та рефлексивність, що проявляються під час творчого розв'язання професійно значущих завдань.

Критичне мислення студентів ми розуміємо як професійно-орієнтований вид мислення, що визначає рефлексивно-аналітичну позицію майбутнього фахівця та виявляється у баченні й аналізі проблемних аспектів взаємодії системи «людина-соціум», оцінці ступеня адекватності заходів, що вживаються для виконання професійно значущих завдань, готовності відмовитися від стереотипів та пошуку логічно-альтернативних рішень [1].

Характерними особливостями цього виду мислення є аналітичність, логічність, організованість та рефлексивність, що специфічно проявляються при творчому розв'язанні професійно значущих завдань. Розвиток навичок критичного мислення пов'язаний з активною самостійною діяльністю здобувачів вищої освіти, що ґрунтується на особистісно-орієнтованому підході, метою якої є не отримання готових знань, а пошук, аналіз, систематизація, узагальнення та критичне осмислення нових знань, формування нових компетентностей.

На сьогодні одна із найважливіших проблем, які розв'язують заклади вищої освіти, – підвищення якості підготовки – має такі пріоритети: їхні випускники повинні бути компетентними не лише з предметів навчальної програми, тобто отримати відповідний обсяг знань, володіти навичками їх застосування на практиці, методами ведення дослідницької діяльності, але й здійснювати самостійний пошук нових знань і наукових відомостей, саморозвиватися і самоосвічуватися, при цьому володіти критичним мисленням. Сучасні дослідники пропонують досить велику кількість технологій активізації самостійної пізнавальної діяльності студентів.

У зв'язку з цим викладачеві важливо знати освітні можливості кожної технології, її переваги та недоліки. Критичне мислення означає формування власної думки з певного питання та здатність обґрунтувати цю думку логічними аргументами. Критичне мислення передбачає увагу до аргументів опонента та їх логічне осмислення. Це визначення включає в себе багато аспектів, але треба пам'ятати, що критичне мислення не є окремою навичкою чи умінням, а поєднанням багатьох умінь [2, с. 91].

Навчання, орієнтоване на формування навичок критичного мислення, передбачає не просто активний пошук здобувачами освіти інформації для засвоєння, а щось більше: зіставлення того, що вони засвоїли через власний досвід, а також порівняння засвоєного з іншими дослідженнями у певній галузі знань.

Учасники пізнавального процесу мають право ставити під сумнів достовірність або авторитетність отриманої інформації, перевіряти логіку доказів, робити висновки, конструювати нові приклади для її застосування, передбачати можливості розв'язання проблеми тощо.

Мислити критично – означає бути допитливим, застосовувати методи дослідження, формулюючи питання та здійснюючи систематичний пошук відповідей на них. Брати на себе

відповідальність за власне навчання. Це означає, що студент не просто пасивно засвоює інформацію, запропоновану викладачем, а використовує під час читання, письма й обговорення особливі методи дослідження, що сприяють самостійному навчанню, вміє знаходити необхідні матеріали та застосовувати навички їх вивчення. А завдання педагога – показувати такі зразки спілкування, які спонукають студентів ставити питання та шукати на них відповіді, а також виховують взаємну відповідальність один перед одним у процесі оволодіння знаннями, і будувати викладання на засадах методики, що розвиває критичне мислення, яке стимулює самостійність: читання з розумінням, інтерпретацію тексту, навчальне письмо, навчання спілкуватися, дискусії, дебати [3].

Методика формування критичного мислення – це взаємопов'язаний єдиний комплекс методів навчання, що сприяють розвитку розумових навичок, необхідних не тільки в навчанні, але й у повсякденному житті. Різноманітні прийоми сприяють підвищенню інтересу у студентів, пробуджують їхню дослідницьку, творчу активність, а потім створюють умови для осмислення матеріалу, допомагають робити узагальнення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беленька Г.В. Інтерактивні методи навчання як засіб розвитку критичного мислення студентів. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. Харків, 2020. Т. IV, Вип.16. С. 33–46.
2. Пометун О. Критичне мислення як педагогічний феномен. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 89–98.
3. Тягло О.В. Критичне мислення в дії, або Досвід критичної рецензії. *Постметодика*. 2017. № 1. С. 8–13.